

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.prp. nr. 3

(2005–2006)

Om bistand i forbindelse med naturkatastrofer

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 14. oktober 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II).*

1 Innledning

Det kraftige jordskjelvet som rammet den nordlige delen av Pakistan og nærliggende områder den 8. oktober har medført et stort antall døde og enorme ødeleggelser av boliger, offentlige bygninger og øvrig infrastruktur. Også Afghanistan og India er rammet, men i et langt mindre omfang enn Pakistan. Ødeleggelsene er særlig omfattende i den pakistanske delen av Kashmir, hvor det er bekreftet at mer enn 20 000 mennesker er døde, men tallet forventes å stige. Mer enn 45 000 mennesker er skadet, og det antas at så mange som fire millioner personer er blitt husløse som følge av jordskjelvet. Det finnes fortsatt områder som er avskåret, slik at man ikke har full informasjon om skadeomfanget. FNs nødhjelpskoordinator har sammenlignet jordskjelvets konsekvenser med ødeleggelsene etter tsunamien i Det indiske hav 2. juledag 2004. FNs nødhjelpsappell til Sør-Asia er på USD 272 mill.

Samtidig har omfattende nedbørsmengder i Mellom-Amerika forårsaket av orkanen «Stan» medført flom og jordskred i Guatemala og El Salvador. I disse landene er hele landsbyer utslettet. Mer enn 100 000 mennesker har mistet sine hjem, og myndighetene frykter at opp til 3,5 millioner mennesker kan være omfattet av krisen. FN vurderer behovet i Mellom-Amerika til USD 30 mill, fordelt

med USD 22 mill. til Guatemala og USD 8 mill. til El Salvador.

Jordskjelvkatastrofen i Asia og naturkatastrofe- ne som nylig har rammet land i Mellom-Amerika kommer i tillegg til den prekære matvaresituasjonen i flere afrikanske land sør for Sahara. FN, Røde Kors og en rekke frivillige organisasjoner understreker de akutte behovene i disse områdene. Matvaresituasjonen har forverret seg betydelig etter at revidert nasjonalbudsjett ble behandlet. Det er behov for at det settes inn omfattende og umiddelbare nødhjelpstiltak. Det legges derfor opp til at også disse områdene blir tilgodesett med midler.

Det er behov for umiddelbar og omfattende internasjonal bistand, og Regjeringen legger vekt på å yte rask humanitær bistand i første omgang og så snart som mulig støtte gjenoppbygging og utvikling av livsgrunnlaget i de rammede områdene. Det er allerede disponert 15 mill. kroner over kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 70 Naturkatastrofer i forbindelse med katastrofen i Pakistan og Mellom-Amerika. Denne bevilgningen er derved fullt ut disponert. Umiddelbar nødhjelpsinnsetts er nødvendig for å redde liv og det er i statsråd 14. oktober 2005 fremmet Kgl. resolusjon om overskridelsesfullmakt på 75 mill. kroner på den omtalte naturkatastrofe-posten. Det ligger an til at disse midlene vil bli fordelt med 50

mill. kroner til Pakistan og 25 mill. kroner til Mellom-Amerika.

De omfattende utfordringene som de ovennevnte katastrofer medfører, kan ikke håndteres ved omdisponeringer innenfor bistandsbudsjettet for 2005, uten at dette går på bekostning av andre høyt prioriterte oppgaver, blant annet i Afrika. Regjeringen foreslår derfor en tilleggsbevilgning på inntil 300 millioner kroner til bistand i forbindelse med ovennevnte naturkatastrofer.

2 Geografisk innretning av bistanden

Det foreslås at midlene benyttes til humanitær innsats og gjenoppbygging knyttet til den akutte krisen i Asia og Mellom-Amerika, men at også tiltak for å møte den kraftig forverrede og akutte matvarekrisen i Afrika kan prioriteres.

Den uoversiktlige situasjonen gjør det også vanskelig på det nåværende tidspunktet å avklare den geografiske fordelingen av midlene. Dette vil skje når Regjeringen har fått nærmere kjennskap til FNs prioriteringer og behov i felt, samt bedre oversikt over hva andre givere vil bidra med. Arbeidsdeling og byrdefordeling vil her vektlegges. Det legges opp til at hoveddelen av tilleggsbevilgningen kommer de katastroferammede til gode.

Hjelparbeidet i de rammede områder foregår i en svært vanskelig og uoversiktlig situasjon, preget av at samfunnsinstitusjoner og infrastruktur er helt eller delvis ødelagt. I noen områder kan væpnet konflikt ytterligere komplisere tilgangen til utsatte grupper og legge føringer for hjelparbeidet.

Asia

Jordskjelvet 8. oktober rammet store områder i nordlige Pakistan, med massive ødeleggelser i pakistansk del av Kashmir og i deler av North West Frontier Province. Jordskjelvet målte 7,6 på Richters skala og hadde episenter 90 km nord for hovedstaden Islamabad. Tilgrensende områder i Afghanistan og India er også rammet.

Mer enn 20 000 personer er så langt bekreftet døde, men tallet på omkomne er etter alt å dømme langt høyere. Flere millioner mennesker er etter alt å dømme blitt hjemløse som en følge av katastrofen. Situasjonen for disse vil bli svært alvorlig etter hvert som vinteren setter inn. Barn er særlig utsatt.

FN har vurdert hjelpebehovet de kommende seks måneder til USD 272 mill. FNs appell fremhever særlig viktigheten av direkte og øyeblikkelig livreddende nødhjelp. Det er akutte behov for telt,

spesielt vintertelt, mat og vann. Det er også store medisinske behov siden de fleste sykehusene i området er ødelagt.

Veier og annen infrastruktur ble ødelagt av skjelvet. Rednings- og nødhjelpsarbeid er i gang, men mange av områdene er vanskelig tilgjengelig. Deler av de rammede områder har også fra før hatt en meget svak infrastruktur. Lufttransport er mange steder eneste mulighet til å nå fram med hjelpe-mannskaper og forsyninger.

Konflikten mellom India og Pakistan om Kashmir kan påvirke gjennomføringen av hjelpearbeidet. Plyndring av nødhjelpsleveranser og forsinkelser i hjelpearbeidet kan ikke utelukkes.

Mellom-Amerika

I Mellom-Amerika har naturkatastrofen som fulgte av orkanen »Stan» særlig rammet Guatemala og El Salvador. Store deler av de vestlige kystdistriktene fra El Salvador til Mexico samt deler av det sentrale høyland er preget av ødeleggelser. Det er gjort betydelig skade på infrastruktur etter flom og ras. Viktige landbruksområder både i Guatemala og i El Salvador er ødelagt.

Myndighetene i Guatemala oppgir at så mange som 3,5 millioner mennesker kan være omfattet av krisen. De offisielle tallene for omkomne i Guatemala ligger nær 700 personer, men det reelle tallet er langt høyere. Rundt 100 000 mennesker er husløse. Hele landsbyer har gått med i ras etter voldsomme nedbørsmengder. Urbefolkningsgrupper, kvinner og barn er spesielt utsatt. I El Salvador er de offisielle tall for antall døde 70 personer. Også her er det sannsynlig at tallet vil måtte oppjusteres.

FN har bedt om USD 30 mill. til nødhjelpsarbeidet, fordelt på USD 22 mill. til Guatemala og USD 8 mill. til El Salvador. En rekke frivillige organisasjoner har også meldt om store behov.

Røde Kors har varslet at de vil legge fram felles appeller om betydelig støttebehov i hele den orkanrammede regionen i Mellom-Amerika.

Afrika

Matvaresituasjonen i deler av Afrika sør for Sahara er prekær. I de siste månedene har mangel på nedbør forårsaket omfattende matmangel som er i ferd med å skape hungersnød. Situasjonen er særlig akutt i det sørlige Afrika der mer enn 12 millioner mennesker står i faresonen, herunder 3 millioner mennesker i Zimbabwe og 4,6 millioner mennesker i Malawi. Dette viser oppdaterte tall fra FN etter at revidert nasjonalbudsjett ble behandlet.

Situasjonen er også alvorlig i Etiopia og Soma-

lia, samt i Vest-Afrika, blant annet i Niger der rundt 3,6 million mennesker er avhengig av matvarehjelp. I Vest-Afrika har gresshoppeangrep vært med på å forsterke en allerede vanskelig matvaresituasjon. Også i Darfur og i Sør-Sudan er matvaresituasjonen kritisk, pga avlingssvikt og uventet stor retur av flyktninger til sør.

I mange av disse landene er FN-appellene svært underfinansiert. Den internasjonale responsen på den oppjusterte FN-appellen fra juni har vært forholdsvis lav, og det gjenstår å finansiere USD 700 mill. Det har etter behandlingen av revidert nasjonalbudsjett kommet flere anmodninger fra FN om økt bistand. Disse må besvares nå.

I tillegg til FN har Røde Kors og en rekke frivillige hjelpeorganisasjoner kommet med anmodning om bistand til de nevnte områdene i Afrika, og ytterligere anmodninger er varslet.

3 Behov for samordnet innsats og koordinering

Regjeringen vil arbeide for å sikre god koordinering internasjonalt og i kriseområdene. FNs kontor for humanitær koordinering (OCHA) vil ha en sentral rolle i dette arbeidet, men samtlige organisasjoner som deltar i hjelpearbeidet har et ansvar for å bidra til best mulig koordinering.

Det er også viktig at mottakerlandenes nasjonale og lokale myndigheter i størst mulig grad trekkes inn i utformingen og gjennomføringen av tiltakene. Der det er mulig vil regjeringen arbeide for at det benyttes lokale varer, personell og tjenester i hjelpearbeidet.

Regjeringen legger vekt på å kanalisere bistanden gjennom etablerte organisasjoner med nødvendig erfaring, kompetanse og operasjonell kapasitet i de aktuelle områder. Midlene vil derfor i hovedsak bli tildelt FN, Røde Kors og etablerte frivillige hjelpeorganisasjoner.

4 Nærmere om innretning av norsk støtte

I første fase vil vann og sanitær, husly, mat og primærhelse være hovedprioritet. Det vil være viktig å ivareta kvinners deltakelse, barns spesielle behov samt behovene til urbefolkningsgrupper, ikke

minst i Guatemala. Det vil være viktig å komme tidlig i gang med rehabilitering.

Behovet for å bygge opp en fungerende og stabil infrastruktur slik at hjelpen kan nå frem er stort.

Avhengig av utviklingen i de katastroferammede områdene, herunder oppfølging fra det internasjonale samfunn, kan det være aktuelt å omdisponere noe av den foreslåtte bevilgningen til tiltak for gjenoppbygging.

Etter nærmere angitte kriterier kan det være aktuelt å gi støtte til organisasjoner som driver støttearbeid overfor pårørende i Norge etter katastrofen.

5 Forslag om tilleggsbevilgning

For å møte de akutte og omfattende behovene etter jordskjelvet i Pakistan, de vidtrekkende ødeleggelserne etter flom og jordras i Mellom-Amerika og forverringen av matvarekrisen i deler av Afrika, ber Regjeringen om en tilleggsbevilgning på 300 mill. kroner over kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 70 Naturkatastrofer.

Bevilgningen skal dekke så vel akutte humanitære behov som rehabilitering og gjenoppbyggingsbehov i de berørte områder. På bakgrunn av den uoversiktlige situasjonen i de rammede områder, geografisk innretning, valg av kanaler, er det behov for fleksibilitet når det gjelder bevilgningsvedtaket. Det foreslås derfor at Stortinget gir Utenriksdepartementet fullmakt til omdisponering av midler innenfor rammen av den foreslåtte tilleggsbevilgningen på 300 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om bistand i forbindelse med naturkatastrofer

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om bistand i forbindelse med naturkatastrofer i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om bistand i forbindelse med naturkatastrofer

I

I statsbudsjettet for 2005 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	
	70	Naturkatastrofer, <i>kan overføres</i> , økes med fra kr 620 000 000 til kr 920 000 000	300 000 000

II

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2005 kan omdisponere midler innenfor rammen av tilleggsbevilgningen på 300 mill. kroner:

1. fra kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 70 Naturkatastrofer til kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling, post 70 Sivilt samfunn og kap.162 Overgangsbistand, post 70 Overgangsbistand.
 2. fra kap. 163, Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter, post 70 Naturkatastrofer til kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet, post 01 Driftsutgifter med inntil 1 mill. kroner
-